

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 20.12.2010
COM(2010) 774 окончателен
Приложение А/глава 10

ПРИЛОЖЕНИЕ А към

Предложение за

РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

**относно Европейската система от национални и регионални сметки в
Европейския съюз**

ПРИЛОЖЕНИЕ А

Глава 10: ИЗМЕРИТЕЛИ НА ЦЕНА И ОБЕМ

- 10.01 В система от икономически сметки всички потоци и наличности се изразяват в парични единици. Паричната единица е единственият общ знаменател, който може да бъде използван за оценяване на изключителното разнообразие от операции, записани по сметките, и за получаване на съдържателни балансиращи статии.

Проблемът при използването на паричната единица като единица за измерване е, че тя не е нито стабилен, нито международен стандарт. Основна цел на икономическия анализ е да се измери икономическият растеж като обем между различни периоди. Затова е необходимо в измененията на стойността за определени икономически агрегати да се разграничат измененията, произтичащи единствено от изменения в цените, от останалите, които са наричани изменения в „обема“.

Икономическият анализ също така се състои в сравнения в пространството, т.е. между различните национални икономики. Вниманието при тях е насочено към международните сравнения на равнището на производство и доход, изразени като обем, но интерес представлява и равнището на цените. Поради това е необходимо различията в стойностите на икономическите агрегати между двойките или групите държави да се разложат на компоненти, които да отразяват различията в обема и различията в цените.

- 10.02 Когато става въпрос за сравняване на потоци и наличности във времето, еднакво значение трябва да се отдава на прецизното измерване на измененията в цените и на измененията в обемите. В краткосрочен план наблюдението на измененията в цените са не по-малко интересни от измерването на обема на предлагането и търсенето. В по-дългосрочен план при изследването на икономическия растеж трябва да бъдат отчетени движенията в относителните цени на различните видове стоки и услуги.

Първостепенната цел е не само да се осигури цялостно измерване на измененията в цените и обемите за основните агрегати на системата, но и да се създаде набор от взаимнозависими измерители, позволяващи извършването на систематични и подробни анализи на инфлацията и икономическия растеж, както и на колебанията в тях.

- 10.03 Основното правило при сравнения в пространството е, че трябва да се измерят прецизно както компонентите за обем, така и компонентите за цена при икономическите агрегати. Тъй като често при пространствени сравнения разликата между формулите на Ласпейрес (Laspeyres) и на Пааше (Paasche) е значителна, единствено приемливата за целта формула е тази за индекс на Фишер (Fisher).

10.04 Икономическите сметки имат предимството, че предоставят подходяща рамка за изграждане на система от индекси на обем и цена, както и че осигуряват съгласуваност на статистическите данни. Предимствата на счетоводен подход могат да бъдат обобщени, както следва:

- а) що се отнася до концептуалното равнище, използването на счетоводна рамка, обхващаща цялата икономическа система, изисква съгласувано определяне на цените и физическите единици за различните продукти и потоци в системата; в рамка от такъв вид концепциите за цена и обем за дадена продуктова група са дефинирани идентично както при ресурсите, така и при видовете използване;
- б) що се отнася до статистическото равнище, използването на рамката от икономически сметки налага счетоводни ограничения, които трябва да се спазват по отношение както на текущите цени, така и на обема, и по правило ще изисква да бъдат направени някои корекции, за да се осигури съгласуваност между данните за цена и данните за обем;
- в) освен това създаването на интегрирана система от индекси на цена и обем в контекста на система от икономически сметки предоставя на националния счетоводител допълнителни възможности за контрол. Предполагайки съществуването на балансирана система от таблици за предлагането и използването по текущи цени, изграждането на такива балансирани таблици в обемно изражение означава, че автоматично може да бъде изведена система от имплицитни индекси на цена. Проверката за правдоподобност на тези изведени индекси може да доведе до ревизиране и корекция на данните, изразени като обем, а в някои случаи — дори и на стойностите в текущи цени;
- г) на последно място, счетоводният подход позволява да се измерят измененията в цената и обема за определени балансиращи статии по сметките, тъй като те по дефиниция се получават от другите елементи в сметките.

10.05 Въпреки предимствата на една интегрирана система, основана на баланса — както за цялата икономика, така и по отрасли — на операциите със стоки и услуги, трябва да се признае, че така получените индекси на цена и обем не удовлетворяват всички нужди или не отговарят на всички възможни въпроси относно изменението на цените или обема. Счетоводните ограничения и изборът на формули за индекси на цена и обем, въпреки че са от съществено значение за изграждането на последователна система, могат понякога да бъдат пречка. Необходима е и информация за по-кратки периоди, като месеци или тримесечия. В тези случаи полезни могат да се окажат други форми на индекси на цена и обем.

ОБХВАТ НА ИНДЕКСИТЕ НА ЦЕНА И ОБЕМ В НАЦИОНАЛНИТЕ СМЕТКИ

- 10.06 Измежду потоците, които фигурират в икономическите сметки в текущи цени, има някои (отнасящи се главно до продуктите), при които разграничението между измененията в цена и обем е подобно на разграничението, направено на микроикономическо равнище. При много други потоци в системата това разграничение далеч не е толкова очевидно.

Когато потоците в сметките обхващат група от елементарни операции със стоки и услуги, като стойността на всяка от тях е равна на произведението от определен брой физически единици и тяхната съответна единична цена, е достатъчно да се знае разбивката на потока на неговите компоненти, за да се определят измененията в цена и обем във времето.

Когато даден поток включва няколко операции, свързани с разпределение и финансово посредничество, както и с балансиращи статии, като добавена стойност, е трудно или дори невъзможно текущите стойности да се разделят директно на компоненти за цена и за обем и в такъв случай трябва да се прибегне до специални решения.

Необходимо е също така да се измери реалната покупателна способност на определен брой агрегати, като възнаграждения на наетите лица, разполагаем доход на домакинствата или национален доход. Това например може да се направи, като те бъдат дефлирани с помощта на индекс на цените на стоките и услугите, които могат да бъдат закупени с тях.

- 10.07 Целта и процедурата, използвани при измерване на реалната покупателна способност на оценките за дохода, са различни от тези, използвани при дефлиране на стоки и услуги и на балансиращи статии. За потоците на стоки и услуги може да бъде установена интегрирана система от индекси на цена и обем, която осигурява съгласувана рамка за измерване на икономическия растеж. При остойностяването в реално изражение на потоците на доходите се използват индекси на цена, които не са тясно свързани с потока на доходите. Ето защо изборът на цена за измерване на растежа на доходите може да е различен в зависимост от целите на анализа: в интегрираната система от индекси на цена и обем няма установена една-единствена цена.

Интегрирана система от индекси на цена и обем

- 10.08 Систематичното разделяне на измененията в текущите стойности на компонентите „изменения в цената“ и „изменения в обема“ се ограничава до потоците, които представляват операции, записани в сметките за стоки и услуги и в подкрепящата рамка за предлагането и използването. То се извършва както за данните, отнасящи се до отделните отрасли и продукти, така и за тези, отнасящи се до цялата

икономика. Потоците, представляващи балансиращи статии, като например добавената стойност, не могат да бъдат директно разложени на компоненти за цената и компоненти за обема; това може да се направи единствено по косвен начин, чрез използване на съответните потоци от операции.

Използването на счетоводната рамка налага двойно ограничение при изчисляването на данните:

- а) балансът на сметката за стоки и услуги трябва да бъде получен за всеки период от две последователни години както в постоянни, така и в текущи цени;
- б) всеки поток на равнището на цялата икономика трябва да е равен на сумата от съответстващите му потоци за различните отрасли.

Едно трето ограничение, което не е присъщо на използването на счетоводна рамка, а е последица от съзнателен избор, е, че всяко изменение в стойността на операциите трябва да бъде отдадено или на изменение в цената, или на изменение в обема, или на комбинация от двете.

Ако тези три изисквания бъдат изпълнени, остойносттаването на сметките за стоки и услуги и на сметките за производство в обемно изражение означава, че може да се получи интегриран набор от индекси на цена и обем.

10.09 Позициите, които следва да бъдат отчитани, когато се съставя такъв интегриран набор, са следните:

Операции с продукти

Продукция	P.1
Пазарна продукция	P.11
Продукция за собствено крайно потребление	P.12
Непазарна продукция	P.13
Междинно потребление	P.2
Разходи за крайно потребление	P.3
Разходи за индивидуално крайно потребление	P.31
Разходи за колективно крайно потребление	P.32
Фактическо крайно потребление	P.4
Фактическо крайно индивидуално потребление	P.41
Фактическо крайно колективно потребление	P.42
Бруто капиталообразуване	P.5
Бруто образуване на основен капитал	P.51
Изменение на запасите	P.52
Придобиване минус отписване на ценности	P.53
Износ на стоки и услуги	P.6
Износ на стоки	P.61
Износ на услуги	P.62
Внос на стоки и услуги	P.7
Внос на стоки	P.71
Внос на услуги	P.72
Данъци върху продуктите и субсидии за продукти	
Данъци върху продуктите без ДДС	D.212 и D.214
Субсидии за продукти	D.31
ДДС върху продуктите	D.211

Балансиращи статии

Добавена стойност	B.1
Брутен вътрешен продукт	B.1*g

Други индекси на цена и обем

10.10 Освен разгледаните по-горе измерители на цена и обем, посочените по-долу агрегати също могат да бъдат разложени на собствените им компоненти за цена и за обем. Целите при тези измерители са различни.

Може да е необходимо запасите в началото и съответно в края на всеки период да бъдат изчислени в обемно изражение, за да се получат агрегатите от баланса. Наличностите от произведени дълготрайни активи трябва да бъдат изчислени в обемно изражение, за да се оцени съотношението между капитал и продукция, както и да се получи основа за оценяване на потреблението на основен капитал по постоянни цени. Възнагражденията на наетите лица могат да бъдат изчислени като обем за целите на измерването на производителността; такъв е и случаят, когато продукцията е била оценена чрез използване на данни,

изразени като обем, за вложените ресурси. Когато разходите се изчисляват в обемно изражение, то и потреблението на основен капитал, другите данъци върху производството и другите субсидии за производството трябва да се оценят в обемно изражение.

- 10.11 Възнагражденията на наетите лица са елемент на дохода. За целите на измерването на покупателната способност те може да бъдат остойностени в реално изражение чрез дефлиране с индекс, отразяващ цените на продуктите, закупени от наетите лица. По същия общ начин могат да бъдат измерени в реално изражение и други елементи на дохода, като разполагаемият доход на домакинствата и националният доход.

ОБЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ИЗМЕРВАНЕТО НА ИНДЕКСИТЕ НА ЦЕНА И ОБЕМ

Определяне на цените и обемите на пазарни продукти

- 10.12 Индексите на цена и обем могат да бъдат изведени единствено за променливи, които съдържат елементи на цена и количество. Понятията за цена и количество са тясно свързани с понятието за хомогенни продукти, т.е. продукти, за които е възможно да се определят единици, като всички те се считат за еквивалентни и поради това могат да се обменят за една и съща парична стойност. Така цената на хомогенен продукт може да се определи като паричната сума, за която всяка продуктова единица може да бъде обменена.

Така за всеки поток на хомогенен продукт, напр. продукцията, е възможно да се определи цена (p), количество (q), съответстващо на броя на единиците, и стойност (v), получена от уравнението:

$$v = p \times q$$

Количество, цена и хомогенни продукти

- 10.13 Друг начин да се дефинира хомогенен продукт е да се каже, че той се състои от единици с едно и също качество.

Хомогенните продукти играят основна роля в националните сметки. Продукцията на практика се остойностява по базисната цена, определена от пазара към момента на реализирането, т.е. много често преди продажбата. Поради това произведените единици трябва да бъдат остойностени не по цената, на която те действително ще бъдат продадени, а по цената, на която се продават еквивалентните единици в момента на производството на разглежданите единици. Това е възможно да бъде направено с точност единствено за хомогенни продукти.

10.14 На практика обаче две единици от продукт с идентични физически характеристики може да бъдат продадени на различна цена поради два вида причини:

- а) две единици с идентични физически характеристики може да не се считат за еквивалентни, ако се продават на различно място, в различно време или при различни условия; в този случай единиците трябва да се разглеждат като съответстващи на различни хомогенни продукти;
- б) две единици с идентични физически характеристики може да се продават на различна цена поради липса на информация, поради ограничения в свободата на покупка или поради съществуване на паралелни пазари; в този случай единиците трябва да се разглеждат като принадлежащи към един и същи хомогенен продукт.

Следователно хомогенен продукт може да бъде дефиниран и като продукт, всички единици от който биха се продали на една и съща цена в условията на перфектна конкуренция. При липса на перфектна конкуренция цената на хомогенния продукт се определя от средната цена на неговите единици. Поради това в националните сметки за всеки хомогенен продукт има една-единствена цена, което позволява да се приложат общите правила за остойностяване на продуктите.

10.15 Липсата на информация означава, че купувачите може не винаги да са точно информирани за съществуващите ценови различия и поради това може несъзнателно да купуват на по-високи цени. Тази ситуация (или обратната ситуация) може да възникне и когато отделни купувачи и продавачи преговарят или се пазарят за цената. От друга страна, разликата между средната цена на стока, закупена на пазар или базар, където често се среща такова пазарене, и цената на същата стока, продадена на различен вид пазар на дребно, като универсален магазин, обикновено следва да се счита за отразяваща различията в качеството, дължащи се на различни условия на продажба.

10.16 Ценовата дискриминация означава, че продавачите може да са в състояние да фактурират различни цени на различни категории купувачи за идентични стоки и услуги, продавани при абсолютно еднакви обстоятелства. В такива случаи купувач, принадлежащ към специална категория, няма свобода на избор или има ограничена свобода на избор. Възприетият принцип е, че вариациите в цената трябва да се считат за ценова дискриминация, когато за идентични единици, продавани при абсолютно еднакви обстоятелства на ясно обособим пазар, се фактурират различни цени, т.е. когато се фактурират различни цени за един и същ хомогенен продукт. Ценовите вариации, дължащи се на такава дискриминация, не представляват различия в обема.

Възможността за препродажба на стоките на даден пазар предполага, че в повечето случаи ценовата дискриминация за тези видове продукти

може да се приеме за незначителна. Ценовите различия, които могат да съществуват за стоките, обикновено могат да се изтъкват като дължащи се на липсата на информация или на съществуването на паралелни пазари.

При отраслите на услугите, напр. при транспорта, производителите могат да определят по-ниски цени за групи лица, чиито доходи са обикновено по-ниски, като пенсионери или студенти. Ако тези лица са свободни да пътуват във всеки един момент, в който решат, това трябва да се счита за ценова дискриминация. Ако обаче са им определени по-ниски цени на билетите, при условие че пътуват само в определени, обикновено ненатоварени периоди, то предложените им транспортни услуги са с по-ниско качество, тъй като транспортът при определени условия и транспортът без поставяне на условия може да се разглеждат като различни хомогенни продукти.

- 10.17 Паралелни пазари може да съществуват поради редица причини. Купувачите може да нямат възможност да купуват толкова, колкото желаят, при по-ниска цена поради недостатъчно предлагане на такава цена и тогава може да съществува втори, паралелен пазар с по-високи цени. Възможно е също така да съществува паралелен пазар, когато продавачите имат възможност да определят по-ниски цени, защото могат да избягват определени данъци.
- 10.18 Така, ако качеството се определя от всичките характеристики, общи за всички единици на хомогенния продукт, различията в качеството намират израз в следните фактори:
- а) физическите характеристики;
 - б) различното място на доставяне;
 - в) различното време през деня или период през годината, когато се осъществява доставянето;
 - г) различията в условията на продажба или в обстоятелствата или заобикалящата среда при предлагане на стоките или услугите.

Постоянни цени и обем

- 10.19 Въвеждането на понятието „обем“ в националните сметки се основава на желанието да се елиминира въздействието на вариацията на цените върху модела на стойностите, изразени в парични единици, и по този начин се явява като разширено използване на понятието за количество по отношение на групите от продукти. В действителност за даден хомогенен продукт уравнението $v = p \times q$ позволява промяната в стойността във времето да се разбие на промяна в цената и промяна в количеството. На практика обаче хомогенните продукти са твърде много, за да бъдат разглеждани поотделно, което налага при националните сметки да се работи на по-агрегирано ниво. На това агрегирано ниво обаче уравнението $v = p \times q$ вече не е от полза, тъй

като, макар че агрегирането на стойности е възможно, агрегирането на количества, за да се изведат цени, е лишено от съдържание.

- 10.20 Все пак съществува лесен начин за разбиване на промяната в стойността на съвкупност от хомогенни продукти между два периода, единият от които се счита за базисен период, а другият — за текущ период. Въздействието от промяната в цената може да се компенсира, като се изчисли каква би била стойността на съвкупността от продукти, в случай че не е имало промяна в цените, т.е. чрез прилагане на цените от базисния период към количествата от настоящия период. Тази стойност при постоянни цени определя понятието „обем“.

По този начин стойността на съвкупност от продукти през настоящия период може да се изрази като:

$$v^1 = \sum_i p_i^1 \times q_i^1$$

където степенният показател 1 се отнася до текущия период, а индексът i — до конкретен хомогенен продукт. Така обемът на съвкупността от продукти за текущия период се определя по отношение на базисния период чрез формулата:

$$Volume = \sum_i p_i^0 \times q_i^1$$

където степенният показател 0 се отнася до базисния период. Чрез сравнение на обема на съвкупността от продукти за текущия период и тяхната обща стойност за базисния период е възможно да се измери промяна, която не е повлияна от никаква вариация в цените. По този начин индексът на обем може да бъде изчислен по формулата:

$$IVol^1 = \frac{\sum_i p_i^0 \times q_i^1}{\sum_i p_i^0 \times q_i^0}$$

Така определеният индекс на обем е индексът на Ласпейрес на количествата, където всеки основен индекс е претеглен чрез дела на основния продукт в общата стойност на базисния период.

След като се определи понятието за обем, е възможно по аналогия чрез уравнението $v = p \times q$ да се определи не цена, а индекс на цена. Така индексът на цена се определя чрез съотношението между стойността за текущия период и обема, т.е. чрез формулата:

$$IP^1 = \frac{\sum_i p_i^1 \times q_i^1}{\sum_i p_i^0 \times q_i^1}$$

Този индекс е индекс на цена на Пааше, в който всеки основен индекс на цена е претеглен чрез дела на основния продукт в общата стойност за настоящия период.

Така определените индекси на обем и цена доказват уравнението:

Индекс на стойност = индекс на цена $\times$ индекс на обем

Това уравнение е по-общ вариант на уравнението $v = p \times q$ и дава възможност всяка промяна в стойността на съвкупност от продукти да бъде разбита на промяна в обема и промяна в цената.

При изчисляването на обема количествата се претеглят чрез цените за базисния период, така че резултатът да зависи от ценовата структура. Вероятно промените в ценовата структура ще бъдат по-незначителни за кратки периоди, отколкото за дълги периоди. Поради това обемът се изчислява единствено за две последователни години, т.е. по цените от предходната година.

За сравнения, обхващащи по-дълги периоди, първо се изчисляват индексите на обем на Ласпейрес и индексите на цена на Пааше спрямо предходната година, а след това се определят верижните индекси.

- 10.21 Основните предимства при използването на индекси на обем на Ласпейрес и индекси на цена на Пааше са лесното тълкуване и изчисляване и свойството адитивност в балансите предлагане и използване.
- 10.22 Недостатък на верижните индекси е, че те водят до обеми, при които няма адитивност, така че не могат да бъдат използвани в процедурите по изравняване на продуктите въз основа на таблиците за предлагането и използването.
- 10.23 Неадитивните данни за обема, изчислени с верижни индекси, трябва да бъдат публикувани без никакви корекции. Този метод е прозрачен и показва на ползвателите мащаба на проблема. Това не изключва възможността да са налице обстоятелства, при които съставителите на данни да сметнат за по-подходящо да отстранят тези несъответствия с цел да се подобри цялостната съгласуваност на данните. Когато стойностите от базовата година се екстраполират чрез верижни индекси на обем, на ползвателите ще трябва да бъде обяснена липсата на адитивност в таблиците.
- 10.24 На практика, тъй като е невъзможно да се измерват цени и количества за всички хомогенни продукти на дадена икономика, индексите на обем или на цена се изчисляват, като се използват извадки от представителни хомогенни продукти, като се допуска, че обемите или цените на продуктите, които не са включени в извадката, се променят по същия начин, както средната стойност за извадката. Поради това е необходимо да се използва възможно най-подробна продуктова класификация, така че всеки определен продукт да бъде максимално хомогенен, независимо

от нивото на дезагрегиране, използвано за представянето на резултатите.

- 10.25 С оглед на уравнението, което свързва индексите на стойност, цена и обем, е необходимо да се изчислят само два индекса. Обикновено индексът на стойност се получава директно само чрез сравняване на общите стойности за настоящия и за базисния период. След това е въпрос на избор дали да се изчисли индекс на цена или индекс на обем. В повечето случаи допускането на паралелна промяна, което е в основата на метода, се потвърждава повече при цените, отколкото при обемите, тъй като често цените на различните продукти са значително повлияни от такива общи фактори, като цените на суровините и разходите за възнаграждения. В този случай индексът на цена трябва да се изчисли чрез използване на извадка от продукти с постоянно качество във времето, като качеството се определя не само от физическите характеристики на продукта, но и от условията на продажба, както е пояснено по-горе. По този начин всички вариации в общата стойност, дължащи се на структурни промени сред различните продукти, ще се появят като вариации в обема, а не в цената. В някои случаи обаче ще е по-лесно да се изчисли индекс на обем и от него да се изведе индекс на цена. Понякога може дори да е за предпочитане индексът на стойност да се изчисли въз основа на индекс на цена и индекс на обем.

Нови продукти

- 10.26 При изложения по-горе метод за изчисляване на индексите на цена и обем се допуска, че продуктите съществуват през двете последователни години. На практика обаче много продукти се появяват и изчезват в периода от едната до следващата година и това следва да се има предвид при индексите на цена и обем. Когато обемът се определя чрез използване на цените от предходната година, не възникват особени трудности в случая на продукти, които са съществували през предходната година, но вече не съществуват през текущата, тъй като за тях просто се въвежда нулево количество за текущата година. Понякога е ситуацията при новите продукти, тъй като за предходната година не е възможно да се измери цената на несъществуващ продукт.

В такъв случай има два метода за изготвяне на приблизителна оценка на цената през предходната година: при първия се предполага, че цената на новия продукт се изменя по същия начин, както цената на сходните продукти, докато при втория усилията са насочени към директно изчисляване на цената на новия продукт, каквато тя би била, ако продуктът е съществувал през базисния период. При първия метод просто се използва индекс на цена, изчислен въз основа на извадка от хомогенни продукти, съществуващи през двете последователни години, като на практика при повечето нови продукти се използва именно този метод, тъй като новите продукти са по принцип твърде многобройни, за да бъдат изрично обособени, особено ако определението за хомогенни продукти се прилага стриктно. При втория подход най-често

използваните методи са хедонистичният метод, който се състои в определяне на цената на продукт въз основа на неговите основни характеристики, и методът на вложените ресурси, при който за изчисляване на цената на продукта се използват разходите.

Въпросът за новите продукти е особено важен в някои области. Много средства за производство се произвеждат единствено като единични бройки и като такива се явяват нови продукти. Такъв е и случаят с редица услуги, които никога не се предоставят по абсолютно един и същи начин, напр. услугите, свързани с научноизследователска и развойна дейност.

- 10.27 За операциите с услуги често е по-трудно да се уточнят характеристиките, които определят физическите единици, и е възможно да възникнат различия в мненията по отношение на критериите, които трябва да се използват. Това може да засяга важни отрасли като услугите на финансови посредници, търговията на едро и дребно, услугите за предприятия, образованието, научноизследователската и развойната дейност, здравеопазването или свободното време. Изборът на физически единици за тези дейности е представен в Наръчника за измерители на цена и обем в националните сметки (*Handbook on price and volume measures in national accounts*).

Принципи за непазарни услуги

- 10.28 При създаването на цялостна система от индекси на цена и обем, която обхваща цялото предлагане и всички видове използване на стоките и услугите, възниква особена трудност, когато се измерва продукцията на непазарни услуги. Тези услуги се различават от пазарните услуги по това, че не се продават по пазарна цена и че стойността им по текущи цени се получава като сума от извършените разходи, а именно разходите за междинно потребление, за възнаграждения на наетите лица, за другите данъци минус субсидии върху производството и за потребление на основен капитал.
- 10.29 При липса на единична пазарна цена разходите за единица продукция на непазарна услуга може да се считат за еквивалент на цената. В действителност цената на пазарен продукт съответства на разходите, които купувачът трябва да направи за неговото придобиване, докато разходите за единица продукция на непазарна услуга съответстват на разходите, които обществото трябва да направи за използването ѝ. Следователно, когато за непазарните услуги е възможно да се определят количествени единици, също така е възможно да се приложат горепосочените общи принципи за изчисляване на индексите на обем и цена.

По принцип е възможно да се определят количествени единици за непазарните услуги, които се потребяват лично, като напр. услугите в сферата на образованието и здравеопазването, което означава, че по

отношение на такива услуги трябва по обичайния начин да се прилагат общите принципи.

Методът, състоящ се в изчисляване на обема чрез прилагане на разходите за единица продукция за предходната година към количествата за текущата година, се нарича метод на продукцията.

- 10.30 Трудно е обаче да се определят количествени единици за колективните непазарни услуги, като напр. услугите, свързани с държавното управление, правосъдието или отбраната. Поради това в този случай е необходимо да се използват други методи по аналогия с общия метод. При този метод обемът се определя въз основа на постоянните цени, т.е. обемът се определя като разходите, които купувачите са щели да направят, ако не е настъпила промяна в цените. Това последно определение може да се използва в случаите, в които не е възможно да се определи количествена единица, при условие че се прилага не към единица продукт, а към разходите като цяло. Тъй като стойността на непазарна услуга се определя от направените за нея разходи, по този начин е възможно обемът да се изчисли чрез стойността на разходите по цени от базисния период, т.е. чрез стойността по цени от базисния период на междинното потребление, възнагражденията за наетите лица, другите нетни данъци на субсидии за производство и потреблението на основен капитал. Този метод е познат като метод на вложените ресурси. Изчисляването при постоянни цени на възнагражденията на наетите лица, потреблението на основен капитал, данъците и субсидиите за производството ще бъде разгледано в следващите параграфи.

Дори и в най-добрия случай на лично потребяваните непазарни услуги, като свързаните с образованието и здравеопазването услуги, не винаги е лесно да се разграничат хомогенни продукти. Характеристиките на тези услуги действително рядко са дефинирани достатъчно точно, така че да е възможно със сигурност да се определи дали две различни единици услуги могат да се считат за еквивалентни или не, т.е. дали трябва да се разглеждат като съответстващи на един и същ хомогенен продукт или на два отделни продукта. Два са критериите, които националните счетоводители могат да използват:

- а) критерий за разходите за единица продукция: две единици от непазарни услуги се считат за еквивалентни при едни и същи разходи за единица продукция. Този критерий се основава на идеята, че в колективен план тези, които ползват обществените услуги, са тези, които вземат решенията и плащат за услугите. Така например гражданите вземат решенията във връзка с обществените услуги чрез своите представители и плащат за тези услуги чрез своите данъци. При тези условия не може да се очаква гражданите да плащат различни цени за единици услуги, които считат за еквивалентни. Следователно съгласно този критерий две единици услуги с различни разходи за единица продукция трябва да се разглеждат като съответстващи на различни продукти, а

непазарен хомогенен продукт се характеризира с единните си разходи за единица продукция;

- б) критерий за резултата: две единици от непазарни услуги се считат за еквивалентни, в случай че водят до един и същи резултат. Този критерий се основава на идеята, че две единици услуги, считани от гражданите за еквивалентни, може при все това да са произведени при различни разходи за единица продукция, тъй като гражданите не проверяват изцяло производствения процес при тези услуги. В такъв случай критерият за разходите за единица продукция вече не е целесъобразен и трябва да се замени с критерий, съответстващ на полезността на непазарните услуги за обществото.

Тъй като критерият за резултата често изглежда по-целесъобразен, многобройни разработки бяха насочени към създаване на методи, основаващи се на този критерий, като изследванията за тяхното усъвършенстване продължават. На практика тези методи често водят до въвеждане на коригиращи коефициенти, прилагани по отношение на количествата, в изчислението на обема; тогава тези методи се наричат методи с явна корекция за качество.

Основната трудност при прилагането на тези методи е свързана с определянето и измерването на резултата. Измерването на резултата несъмнено предполага наличието на определени цели, което не е толкова лесно в областта на непазарните услуги. Така например, какви са целите при услугите в сферата на общественото здраве: да се подобри здравословното състояние на населението или да увеличи продължителността на живот? Със сигурност и двете, но тогава как да се съпоставят различни цели, при условие че те не са равностойни? Така например, кое е най-доброто лечение — това, което позволява една допълнителна година живот в добро здравословно състояние, или това, което позволява две допълнителни години живот в лошо здравословно състояние? Освен това оценките на резултата често са спорни; така в редица държави въпросът дали нивото на постиженията на учениците се подобрява или влошава е обект на повтарящи се дискусии.

В Европейския съюз тези методи са изключени от централната рамка, за да се запази съпоставимостта на резултатите, тъй като се отчитат трудностите в концептуално отношение и липсата на консенсус по отношение на коригираните за качество методи на продукцията (основаващи се на резултата). Тези методи се използват единствено по желание при допълнителните таблици, като проучванията в тази посока продължават. По този начин в областта на непазарните услуги по здравеопазване и образование оценките на производството и потреблението, изразени като обем, трябва да се изчисляват въз основа на директни измервания на продукцията (без корекции за качество), чрез претегляне на произведените количества чрез разходите за единица продукция от предходната година за тези услуги, без към тях да се прилага каквато и да било корекция за отчитане на качеството. Тези

методи трябва да се прилагат на достатъчно подробно ниво, като минималното ниво е определено в наръчника на Евростат за измерители на цена и обем в националните сметки.

Въпреки че по принцип използването на методи, основаващи се на вложените ресурси, трябва да се избягва, в областта на здравеопазването е възможно да прилага методът на вложените ресурси, когато услугите са толкова разнообразни, че е практически невъзможно да се определят хомогенни продукти. Освен това оценките на националните сметки трябва да се съпровождат от обяснителни бележки, насочващи вниманието на ползвателите към методите за измерване.

Принципи за добавената стойност и БВП

- 10.31 Добавената стойност — балансираща статия по сметка „Производство“ — е единствената балансираща статия, която е част от интегрираната система от индекси на цена и обем. Трябва обаче да се подчертаят много специалните характеристики на тази статия, както и значимостта на свързаните с нея индекси на цена и обем.

За разлика от различните потоци от стоки и услуги, добавената стойност не представлява една отделна категория операции. Следователно тя не може да бъде разбита директно на компонент за цена и компонент за обем.

- 10.32 Определение:

Добавената стойност, изразена като обем, се дефинира като разликата между продукцията, изразена като обем, и междинното потребление, изразено като обем.

$$VA = \sum P(0) Q(1) - \sum p(0) q(1)$$

където P и Q са цените и количествата на продукцията, а p и q са цените и количествата на междинното потребление. Теоретично правилният метод за изчисляване на добавената стойност в обемно изражение е чрез двойно дефлиране, т.е. дефлиране поотделно на двата потока на сметката „Производство“ (продукцията и междинното потребление) и изчисляване на салдото между тези два преостановени потока.

- 10.33 В някои случаи, при които статистическите данни остават непълни или недостатъчно надеждни, може да е необходимо да се използва един показател. Ако са налице надеждни данни за добавената стойност в постоянни цени, алтернатива на двойното дефлиране е директно да се дефлира добавената стойност в текущи цени с индекс на цена за продукцията. Това означава да се допусне, че цените за междинното потребление се изменят със същия темп, както и за продукцията. Друга възможна процедура е да се екстраполира добавената стойност от базисната година с помощта на индекс на обем на продукцията. Този

индекс на обем може да се изчисли или директно от данните за количествата, или като текущата стойност на продукцията се дефлира с подходящ индекс на цена. При този метод на практика се предполага, че измененията в обема са едни и същи за продукцията и за междинното потребление.

За определени отрасли на пазарни и непазарни услуги, като финансите, бизнес услугите или отбраната, може да е невъзможно да се получат задоволителни прогнозни оценки на измененията в цената или обема на продукцията. В такива случаи промените в добавената стойност в обемно изражение могат да бъдат оценени чрез измененията във възнагражденията на наетите лица при постоянно ниво на заплатите и потреблението на основен капитал в постоянни цени. Съставителите на данни могат да бъдат принудени да възприемат такива способности, дори когато няма логична причина да се приеме, че производителността на труда остава непроменена в краткосрочна или дългосрочна перспектива.

- 10.34 Следователно поради самата си същност индексите на цена и обем за добавената стойност са различни от съответстващите индекси за потоците от стоки и услуги.

Същото се отнася и за индексите на цена и обем за агрегирани балансиращи статии, като „Брутен вътрешен продукт“. Той се равнява на сумата от всички добавени стойности, т.е. на сумиране на балансиращите статии, плюс данъците минус субсидиите върху продуктите, и от друга гледна точка може да се разглежда като представляващ балансираща статия между общата стойност на крайното потребление и вноса.

СПЕЦИФИЧНИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ПРИЛАГАНЕТО НА ПРИНЦИПИТЕ

- 10.35 Въпреки че интегрираната система от индекси на цена и обем е ограничена основно до операциите, включващи стоки и услуги, тя не изключва възможността за изчисляване на измерители на измененията в цената и обема за някои други операции.

Данъци и субсидии за продуктите и вноса

- 10.36. Горепосочената възможност съществува по-специално в случая с данъците и субсидиите, пряко свързани с количеството или стойността на стоките и услугите, които са обект на определени операции. Техните стойности са показани изрично в таблиците за предлагането и използването. Чрез прилагане на правилата, описани по-долу, е възможно да се получат измерители на цени и обем за категориите данъци и субсидии, които са записани в сметките за стоки и услуги, а именно:

- а) данъци върху продуктите без ДДС (D.212 и D.214);
- б) субсидии за продукти (D.31);
- в) ДДС върху продуктите (D.211).

- 10.37. Най-опростеният случай е този, в който данъците представляват фиксирана сума за единица количество от продукта, който е предмет на операцията. Стойността на прихода от такъв данък зависи от:

- а) количеството на продуктите, включени в операцията;
- б) сумата, с която е обложена всяка единица, т.е. данъчната цена.

Разбиването на изменението в стойността на двата ѝ компонента не представлява никаква трудност. Изменението в обема се определя от изменението в количествата на облаганите продукти; ценовото изменение съответства на изменението в сумата, с която се облага всяка единица, т.е. с изменението в данъчната цена.

- 10.38. По-често срещан случай е този, при който данъкът представлява определен процент от стойността на операцията. Тогава стойността на прихода от такъв данък зависи от:

- а) количеството на продуктите, включени в операцията;
- б) цената на продуктите, включени в операцията;
- в) данъчната ставка (в проценти).

В този случай данъчната цена се получава чрез прилагане на ставката към цената на продукта. Изменението в стойността на прихода от данък от този вид може също да бъде разделено на изменение в обема, определено от изменението в количествата на обложените продукти, и на изменение в цената, съответстващо на изменението в данъчната цена (б х в).

- 10.39. Размерът на данъците върху продуктите без ДДС (D.212 и D.214) се измерва като обем чрез прилагане на данъчните цени от базисната година към произведените или внесените количества продукти, или чрез прилагане на данъчните ставки от базисната година към стойността на продукцията или вноса, преостойностена по цените от базисната година. Трябва да се обръща внимание на факта, че данъчните цени могат да се различават при различните видове използване. Това е взето предвид в таблиците за предлагане и използване.
- 10.40. Подобно, размерът на субсидиите за продукти (D.31) се измерва въз основа на обема чрез прилагане на цените на субсидиите от базисната година към произведените или внесените количества продукти, или чрез прилагане на ставките за субсидии от базисната година към стойността на продукцията или вноса, преостойностена по цени от базисната година, като се вземат предвид различните цени на субсидиите за различните видове използване.
- 10.41. ДДС върху продуктите (D.211) се изчислява нето както за цялата икономика, така и за отделните отрасли и останалите ползватели, и се отнася само до неподлежащия на приспадане ДДС. Той се дефинира като разликата между фактурирания върху продуктите ДДС и ДДС, подлежащ на приспадане от ползвателите на тези продукти. Като алтернатива ДДС върху продуктите може да се дефинира като сбор от всички неподлежащи на приспадане суми, които трябва да бъдат платени от ползвателите.

Неподлежащият на приспадане ДДС по постоянни цени може да се изчисли чрез прилагане на ставките на ДДС, които са в сила през базисната година, към потоците, изразени в цени от базисната година. Поради това всяка промяна в ставката на ДДС за текущата година ще бъде отразена в индекса на цена, а не в индекса на обем на неподлежащия на приспадане ДДС.

Частта на подлежащия на приспадане ДДС от фактурирания ДДС, а оттам и неподлежащият на приспадане ДДС може да се изменят:

- а) или поради промяна в правото да се приспада ДДС, произтичащо от изменение в данъчните законови или подзаконови разпоредби, независимо дали поражда действие незабавно или не;

- б) или поради изменения в модела на използване на продукта (напр. увеличение в дела на видовете използване, при които може да бъде приспаднат ДДС).

Изменение в размера на подлежащия на приспадане ДДС, произтичащо от промяна в правото да се приспада ДДС, ще бъде третирано по описания метод като изменение в данъчната цена, така както ще бъде третирано и изменение в ставката на фактурирания ДДС.

От друга страна, изменение в размера на подлежащия на приспадане ДДС, произтичащо от изменение в модела на използване на продукта, представлява изменение в обема на подлежащия на приспадане ДДС, което трябва да се отрази в индекса на обем на ДДС върху продуктите.

Други данъци върху производството и субсидии за производство

- 10.42. Третирането на другите данъци върху производството (D29) и субсидии за производство (D39) поражда особена трудност, доколкото не е възможно те да бъдат директно свързани с произведени единици. В случая на непазарните услуги тази трудност е още по-голяма поради факта, че те се използват единствено когато не е възможно да се дефинират единици за количество. По принцип обаче е възможно тази трудност да се избегне, като другите данъци върху производството и субсидии за производство се определят по постоянни цени чрез сумата, на която те биха възлезли, ако не е имало изменение в данъчните правила и в цените като цяло спрямо базисния период. Така например данъците върху собствеността или използването на даден актив могат да бъдат оценени по постоянни цени чрез прилагане на правилата и цената на активите от базисния период към текущия период.

Потребление на основен капитал

- 10.43. Изчислението на измерители на обем за потреблението на основен капитал не поражда много проблеми, когато се разполага с надеждни данни относно структурата на наличността от дълготрайни средства за производство. Методът на постоянна инвентаризация, използван от повечето държави, вече предполага необходимостта при оценяването на потреблението на основен капитал в текущи цени да се преминава през изчисляване на наличността от дълготрайни средства за производство в постоянни цени. За да се премине от остойностяване по историческа стойност към такава по заместителна стойност, е необходимо първо придобитите през различните периоди средства за производство да се остойностят на хомогенна база, т.е. цени от базисна година. Индексите на цена и обем, получени по време на този процес, могат следователно да се използват за изчисляване на стойността на потреблението на основен капитал в постоянни цени и на съответния индекс на цена.

При липса на постоянна инвентаризация на наличността от дълготрайни средства за производство изменението в потреблението на основен капитал в постоянни цени може да се получи чрез дефлиране на

данните в текущи цени с индекси на цена, получени от данните за бруто образуване на основен капитал по продукти. В този случай трябва да се вземе предвид възрастовата структура на придобитите средства за производство.

Възнаграждения на наетите лица

- 10.44. За целите на измерването на обема на вложените ресурси като труд на наетите лица за количествена единица при възнагражденията на наетите лица може да се счита един отработен час по определен вид и ниво на уменията. Както при стоките и услугите, трябва да се разграничи различно качество на работа и да се изчислят количествените показатели за всеки отделен вид работа. Цената, свързана с всеки вид работа, е възнаграждението, платено за час, което, разбира се, може да варира за различните видове работа. Измерител на обема на работа може да бъде изчислен като среднопретеглена величина на количествените показатели за различните видове работа, претеглени със стойностите на възнагражденията на наетите лица през предходната година или фиксирана базисна година. Като алтернатива може да се изчисли индекс за ставките за работна заплата, като се получи среднопретеглена величина на пропорционалните изменения в часовите ставки на възнагражденията за различните видове работа, като отново като тегла се използват възнагражденията на наетите лица. Ако индекс на обем от вида на Ласпейрес е изчислен косвено чрез дефлиране на измененията във възнагражденията на наетите лица по текущи стойности с индекс на средното изменение в часовото възнаграждение, последният индекс трябва да бъде от вида на Пааше.

Наличности от произведени дълготрайни активи и запаси

- 10.45. Обемите в цени от предходната година са необходими както за наличностите от произведени дълготрайни активи, така и за запасите. За наличностите от произведени дълготрайни активи такива данни, необходими за изчисляването на относителния дял на капиталовата продукция, са налични, ако е използван методът на постоянна инвентаризация. В другите случаи информацията за стойностите на наличностите от активи може да бъде получена от производителите и да се направи дефлиране посредством индексите на цена, използвани при образуването на основен капитал, като се вземе предвид възрастовата структура на наличностите.

Изменението на запасите се измерва със стойността на стоките, постъпили в запас, минус стойността на отчислените от запасите и стойността на всички периодично възникващи загуби на стоки, държани в запасите през даден период. Обемите и цените от предходната година могат да бъдат получени чрез дефлиране на тези компоненти. В практиката обаче рядко постъпванията и отчисленията на наличности са действително известни, като често единствено наличната информация е стойността на наличностите в началото и в края на периода. В такъв случай често ще е необходимо да се допусне

наличието на редовни постъпвания и отчисления през текущия период, така че средната цена за периода да може да се счита за релевантна както за постъпванията, така и за отчисленията. При това условие изчисляването на промяната в наличностите чрез разликата между стойностите на постъпванията и отчисленията става равностойно на изчисляването на разликата между стойностите на първоначалните и на крайните наличности. Промяната в наличностите в постоянни цени може тогава да бъде изчислена чрез дефлиране на първоначалните и крайните наличности, за да бъдат те приведени към средната цена от базисния период. Когато промените в наличностите са известни като количествено изразение, е възможно — отново при допускане на редовни постъпвания и отчисления — обемът на промяната в наличностите да се изчисли чрез прилагане на средната цена от базисния период към промяната в наличностите в количествено изразение.

ИЗМЕРИТЕЛИ НА РЕАЛНИЯ ДОХОД ЗА ЦЯЛАТА ИКОНОМИКА

10.46. По принцип не е възможно потоците на доходите да се разделят на ценови и количествен компонент и поради тази причина измерителите на цена и обем не могат да се дефинират по същия начин както при потоците и наличностите от продукти. Потоците на доходите могат да бъдат измерени в реално изразение само ако се избере подбрана кошница от стоки и услуги, за които обикновено се изразходва доходът, и индексът на цена за тази кошница се използва като дефлатор на текущите доходи. Изборът винаги е условен в смисъл, че през разглеждания период доходът рядко се изразходва конкретно за покупки. Част от него може да бъде спестена за покупки в по-късни периоди или обратно, покупките през периода може да са частично финансирани с по-рано направени спестявания.

10.47. Брутният вътрешен продукт по цени от предходната година измерва общото производство (минус междинното потребление) в обемно изразение за цялата икономика. Общият реален доход на резидентите се влияе не само от този обем на производството, но също и от ставката, при която износът може да се търгува срещу внос от останалия свят. Ако условията на търговия се подобряват, то за заплащането на даден обем внос е нужен по-малко износ, така че на дадено ниво на вътрешно производство стоките и услугите могат да бъдат пренасочени от износ към потребление или образуване на капитал.

Реалният брутен вътрешен доход може да бъде получен чрез добавянето на т.нар. търговска печалба към данните за обема на брутния вътрешен продукт. Търговската печалба — или, според случая, загуба — се дефинира като:

$$T = \frac{X - M}{P} - \left[\frac{X}{P_x} - \frac{M}{P_m} \right]$$

т.е. равнява се на текущия баланс на износа минус вноса, дефлиран с индекс на цена P , минус разликата между дефлираната стойност на износа и дефлираната стойност на вноса. Изборът на подходящ дефлатор P за текущия търговски баланс трябва да бъде предоставен на националните статистически органи, като се отчитат специфичните обстоятелства в съответната държава. При обстоятелства, в които съществува несигурност за избора на дефлатор, вероятно подходящ дефлатор би била средната величина на индексите на цена за внос и износ.

Различни агрегати за реалния доход са идентифицирани и определени по посочения по-долу начин.

Брутен вътрешен продукт в постоянни цени

плюс търговска печалба или загуба от изменения в условията на търговия

равно на реален брутен вътрешен доход

плюс реалните първични доходи за получаване от чужбина

минус реалните първични доходи, дължими в чужбина

равно на реален брутен национален доход

плюс реалните текущи трансфери за получаване от чужбина

минус реалните текущи трансфери, дължими в чужбина

равно на реален брутен национален разполагаем доход

минус потребление на основен капитал по постоянни цени

равно на реален нетен национален разполагаем доход.

За да бъде възможно изразяването на различните агрегати на националния доход в реални величини, се препоръчва първичните доходи и трансферите, които са за получаване от чужбина и са дължими в чужбина, да се дефлират с индекс на брутните вътрешни крайни разходи. Реалният национален разполагаем доход трябва да бъде изразен нето чрез изваждане от неговата брутна стойност на потреблението на основен капитал по постоянни цени.

ПРОСТРАНСТВЕНА СЪПОСТАВИМОСТ НА ИНДЕКСИТЕ НА ЦЕНА И ОБЕМ

- 10.48. Различните равнища на цени и валути в държавите представляват предизвикателство при съпоставянето на цените и обемите в пространствен аспект. При такива сравнения номиналните обменни курсове не са подходящи фактори за конвертиране, тъй като не

отразяват адекватно разликите в равнището на цените и не са достатъчно стабилни във времето.

- 10.49. Вместо това се прилагат паритети на покупателната способност (ППС). Даден ППС се дефинира като броя единици от валутата на държава Б, необходим в държава Б за закупуване на същото количество стоки и услуги, което ще бъде закупено в държава А с една единица от валутата на държава А. Следователно ППС може да се разглежда като обменен курс на изкуствена валута, обикновено наричана „стандарт на покупателната способност“ (СПС). Ако разходите на държавите А и Б, изразени в съответните национални валути, се конвертират в СПС, получените резултати са изразени на едно и също равнище на цените и в една и съща валута, което позволява съдържателно сравнение на обемите.
- 10.50. ППС за пазарните стоки и услуги се основават на международните наблюдения на цените. Тези наблюдения на цените се провеждат едновременно във всички участващи държави въз основа на обща продуктова извадка. Позициите в извадката са ясно определени що се отнася до техните технически характеристики, както и до другите променливи, за които се допуска, че влияят върху цената, като напр. разходите за монтаж и условията на продажба. Независимо от факта, че приоритет се отдава на съпоставимостта на позициите в извадката, тази им характеристика не трябва да бъде за сметка на тяхната представителност на националните пазари. В най-добрия случай продуктовата извадка следва да бъде еднакво представителна във всички участващи държави.
- 10.51. При непазарните услуги липсата на пазарни цени поражда същия проблем при сравненията в пространствен аспект, както при сравненията във времеви аспект. Прилаганият обикновено подход е подход на вложените ресурси (или подход на отчитане на разходите за вложените ресурси), като се приема, че продукцията се равнява на сбора от вложените ресурси. При този подход, който включва преки или непреки сравнения на вложените ресурси, не се отчитат разликите в производителността. Поради тази причина и тук, както при сравненията във времеви аспект, се предпочита използване на методи, при които вниманието е насочено или към пряко измерване на продукцията, или към цените на продукцията, които впоследствие се използват за дефлиране на разходите, най-малкото по отношение на такива индивидуални услуги като образование и здравеопазване.
- 10.52. При изчисляването на ППС се прилагат същите формули за индекс, както при изчисляването на времевите индекси. В двустранен контекст с участието на две държави А и Б като тегла могат да бъдат използвани индексите на всяка една от двете държави. От гледна точка на държавата А може да се изчисли индекс от вида на Ласпейрес с тегла от държавата А или индекс от вида на Пааше с използване на тегла от държавата Б. Ако двете икономики обаче са структурно различни, разликата между тези два индекса може да е значителна и крайният

резултат може да бъде сериозно повлиян от избора на индекс. Поради това при двустранни сравнения е за предпочитане да се използва средната стойност от двата индекса, а именно — индекс на Фишер.

- 10.53. Обикновено експлицитните цифрови тегла не са на разположение на ниво отделна извадкова позиция. Поради това се прилага форма на имплицитно претегляне, основаващо се това дали държавите разглеждат определена позиция като представителна за националния модел на потребление или не. Най-ниското ниво на агрегиране, за което са налични цифрови тегла, се посочва като ниво „основна група“.
- 10.54. Транзитивността означава, че прекия ППС между държавите А и В е равен на непрекия ППС, получен при умножаване на прекия ППС между държавите А и Б (или която и да е трета държава) с прекия ППС между държавите Б и В. Стойностите на ППС по Фишер на ниво „основна група“ не са транзитивни, но от тях може да се изведе набор от транзитивни ППС, близки до първоначалните индекси на Фишер, като за целта се използва методът на най-малките квадрати. Прилагането на формулата, наречена *Ëltetö-Köves-Szulc* (EKS), позволява да се сведат до минимум отклоненията между първоначалните индекси на Фишер и да се изготви пълен набор от транзитивни ППС на ниво „основна група“.
- 10.55. Така полученият набор от транзитивни ППС за всички държави и всички основни групи се агрегират до нивото на общия БВП, като за тегла се използват разходите от националните сметки. Агрегираните ППС на ниво БВП или която и да било друга категория могат да бъдат приложени, например, при изчисляването на реалните разходи и индексите на обем, използвани при сравнения между държавите. Като се раздели ППС на номиналния обменен курс между две държави се получава индекс на равнище на цени (ИРЦ), който може да се използва при анализи на съпоставимите равнища на цени на държавите.
- 10.56. В съответствие с Регламент (ЕО) № 1445/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2007 г. за установяване на общи правила за предоставяне на основна информация относно паритетите на покупателна способност, както и за тяхното изчисление и разпространение, за изчисляването на ППС за държавите-членки на ЕС отговаря Комисията (Евростат). На практика тези изчисления на ППС са включени в по-широкообхватна програма за ППС, координирана съвместно от Евростат и ОИСР. Използваните в програмата методи са подробно описани в методическото ръководство на Евростат—ОИСР относно паритетите на покупателна способност (Eurostat-OECD Methodological manual on purchasing power parities).